

לחלל, והיא מביאה את העגלה ערופה.

גמרא:

והוינן כמה ששנינו שהמקור שפרשת עגלה ערופה נאמרת בלשון הקדש, הוא מהכתוב כי ימצא חלל וגו', שלכאורה תמוה מאי קאמר, איך למד התנא מפסוק זה לאומרה בלשון הקדש.

ומבארין, אמר רבי אבהו, הכי קאמר, שבהמשך פרשה זו שמתחלת בפסוק כי ימצא חלל, נאמר, וענו ואמרנו זקני העיר ההיא, ידינו לא שפכו את הדם הזה, ולהלן הוא אומר וענו הלויים ואמרנו וגו' את הברכות והקלות בהר גריזים והר עיבל, ולומדים בגזירה שוה "וענו-וענו" מה ענייה האמורה להלן בלויים, היו צריכים לאמרה בלשון הקדש [כדדרשין לעיל ל"ג א'], אף

ימצא חלל באדמה, ודרשין שהפרשה נאמרה רק כשנמצא באדמה, ולא כשנמצא טמון בגל, וממה שכתוב שנמצא נופל, דרשין ולא תלוי באילן, (4) ומהכתוב בשדה, דרשין ולא צף על פני המים.

נמצא סמוך לספר, קרוב לגבול של ארץ הגויים, או קרוב לעיר שרובה (5) עובדי כוכבים, ובגמרא מבואר שבאזורים אלו נחשב המציא עצמו למיתה. או שנמצא קרוב לעיר שאין בה בית דין, לא היו [עורפין] (6) [מודדין] שלא ניתן לקיים בה את הכתוב ויצאו זקני העיר ההיא.

ולכן, אין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין, ומניחים את העיר שאין בה בית דין, ומודדים לשאר הערים סביבותיה שיש בהם בית דין, לדעת מי מהן הקרובה ביותר

אחד בעיר אין עורפין, דישראל אינם רוצחים ומסתמא הגוי הרגו, ותמוה לומר כן, שהרי לא שייך להחשיבו כממציא עצמו למיתה.

6. כך גרס הב"ח, וגירסת "לא היו עורפין", אפשר להעמידה באופן שלא היו סביבות החלל עוד ערים שיש בהם בי"ד, אלא יושבת בין ההרים, שבאופן זה כתבו תוס' במכות [י' ב'] שנחלקו אמוראים אם מודדין לעיר שאין בה בי"ד, או שלא מודדין ולא עורפין.

ולגבי הנמצא סמוך לספר או לעיר שרובה גויים, לכאורה פשיטא שאין עורפין, אך בתוספתא כאן גרסי' אין מודדין אליה אלא לעיר אחרת, ותמוה, שהרי אין עורפין כי המציא עצמו למיתה ולשם מה ימדדו, ובנחל איתן [י' ג' ח'] דן ליישב לפי שיטת תוס' רי"ד [ב"ב כ"ג] שאם רוב העיירות סביב של ישראל מודדין אליהן, והיינו אף שעירת הגויים קרובה יותר.

4. בדבר אברהם [ח"א ו'] דן בנופל ואינו תלוי באילן, אם המיעוט מפני שאינו מגיע לארץ או מפני שהוא עומד ולא נופל, ונפקא מינה מאידך לעומד על הארץ, והוכיח שהמיעוט על עומד ולא על תלוי, שהרי בגמרא מבואר שצף על אבן אין עורפין עליו, ואם כן אין צורך למעט תלוי, והביא כסף משנה שנקט שדוקא צף במים, ויש לדחות שבא למעט שאין צף על חפץ, ולא התלוי באויר.

ובנחל איתן הוכיח עוד שהמיעוט על עומד, שכן מיעטו לענין מלקות, והפילו השופט – ולא עומד. וכן הסיק הרש"ש. ועיין במאירי בשם הירושלמי וביאור דבריו בנחל איתן [ג' ד' ב'].

5. כן גירסת רש"י, ותוס' [בסנהדרין פ"ו] ולדבריהם במחצה ישראל ומחצה גויים עורפין. אך הרמב"ם ומאירי גרסו עיר שיש בה גויים, ודייק המנחת חנוך מדבריהם שאפילו יש גוי